

ÖNDIVATBEMUTATÓ

készítette: Kaposi-Ly Anna Cosima és Kiss Julianna

ÖNDIVATBEMUTATÓ

BME Középülettervezési Tanszék
Film és emlékezet szekció
2022.

konzulens: Vannay Miklós DLA
szerzők: Kaposi-Ly Anna és Kiss Julianna

BEVEZETŐ

A 60-as évek újhullámának megjelenésével a filmkészítés olyan új közlésformáit keresték, melyek a világot, a valóságos eseményeket helyezték a középpontba. A cinéma-vérité, és -direct teremtette meg a dokumentumfilmkészítés reneszánszát. Ezen műfajok felvetették dokumentum- és játékfilm ötvözésének lehetőségét, film és valóság hasonlóságának és különbözőségének kérdését.

Ennek hatására Magyarországon is létrejöttek a műfaj alkotásai, ezeknek kínált lehetőséget a Balázs Béla Stúdió. Az itt születő egyik kisfilm az Öndivatbemutató, melyről a rendező Hajas Tibor így ír:

„... [a film] egészen újszerű és szerencsés módon egyezteteti a film-ben a hagyományos objektívdokumentatív és szubjektív-poétikus aspektust. Szereplői: egy tér járókelői, akik arra lettek felkérve, álljanak néhány percig modellt önmaguknak és az időnek. A film ezáltal egy olyan képsorra tett szert, amely önmagában páratlan etnológiai lelet egy kor egy pillanatának embereiről, rideg, tárgyilagossal elrendezésben, akár egy lepkegyűjtemény. A képsor narrátorai ugyanakkor poétikus szózatot intéznek – nem ezekhez az emberekhez, hanem ehhez a gyűjteményhez. Ez derül ki abból is, hogy a szöveg utalásokat tesz saját magára, és a „dokumentum-filmzés” módszerére. [...]

Emberek kamerahelyzetben, mint individuálmitológiák manökenjei; improvizációs lehetőségeik egy manöken improvizációs lehetőségei. Ebben a szituációban nem riportalanyokká vagy amatőr színészekké válnak, hanem sztárokká /”a kamera lovaggá üti őket”/. Mint sztárok, azt tesznek, amit akarnak; pózaik általános divatpropozícióként jelennek meg.”

Hajas Tibor -
Vető János -
Dobos Gábor:
Öndivatbemutató
1976.

KONCEPCIÓ

Saját filmünk képi koncepciójának előképeként így Hajasék filmjét választottuk, melyben meglehetősen fontos megvilágításba kerül a tér és az idő. Az utókor már többször felfedezte az ebben a képi koncepcióban rejlő lehetőségeket. Kísérletünk ezen kísérletsorozat részévé kíván válni.

Minden esetben kiemelt a narráció szerepe, mely a létrejövő interakció talán legmeghatározóbb része. Említésre méltó a Budai Rajziskola 2013-as alkotása, amelynek szöveges része az internethez köthető kiszolgáltatottság szerepét hangsúlyozza.

Krasznahorkai László *ÁllatVanBent* című kötetének írásai, melyeket Max Neumann szuggesztív képei illusztrálnak a kiszolgáltatottság különböző aspektusait taglalják. Az író megragadó stílusához hűen lüktető szövegek közül a mű első szövege számunkra sok ponton összeköthető filmünk tér és időszemléletéhez, így ezt választottuk narrációnak.

Krasznahorkai László -
Max Neumann:

ÁllatVanBent

2010.

KRASZNAHORKAI LÁSZLÓ: ÁLLATVANBENT I.

Ki akar törni, és a falakat megpróbálja szétfeszíteni, de azok feszítik ki őt, és ott marad ebben a megfeszítettségben, ebben a kifeszítettségben, és nem marad neki más, mint üvölni, és most már örökké csak a megfeszítettsége és az üvöltése ő, minden, ami volt, már nincs, minden, ami lenne, az nem lesz, így hát számára az sincs, ami van. Beleterítették ebbe a pillanatba, de az előzőből meg a következőből kizárták, így hát üvölt egyetlen üvöltésben, kizárva az időből, bezárva egy térbe, amelyet nem rá méreteztek, mert ez a baj, a tér, hogy ehhez a térhez neki nincs köze, az égadtavilágon semmi köze nincs ehhez a struktúrához, ezekhez a perspektívákhoz, ezek a perspektívák nem alkalmasak arra, hogy létezni tudjon bennük, így hát nem is létezik, csak üvölt, és az üvöltés nem azonos a létezéssel, épp ellenkezőleg, az, az üvöltés a kétségbeesés, a ráébredés elmondhatatlanul szörnyű esete, mikor is az erre ítélt rájön, hogy ő a létezésből ki van zárva, s már nincs visszaút, ha volt egyáltalán odavezető, csapdába fogták, nincs menekülés, fáj minden, fáj az az egy, ami van még, a tény, hogy idekerült, ebbe a nem rá méretezett térbe, és üvölt, és azt üvölti, hogy ki akarok törni, és a falakat megpróbálom szétfeszíteni, de azok feszítenek ki engem, és ott maradok ebben a megfeszítettségben, ebben a kifeszítettségben, és nem marad számomra más, mint üvölni, és most már örökké csak a megfeszítettségem és az üvöltésem vagyok, minden, ami számomra volt, már nincsen, minden, ami számomra lenne, az nem lesz, így hát nekem az sincs, ami van. Beleterítették ebbe a pillanatba, de az előzőből meg a következőből kizártak, így hát üvöltök egyetlen üvöltésben, kizárva az időből, bezárva egy térbe, amelyet nem rám méreteztek, mert ez a baj, a tér, hogy ehhez a térhez nekem nincs közöm, az égadtavilágon semmi közöm nincs ehhez a struktúrához, ezekhez a perspektívákhoz, ezek a perspektívák ugyanis nem alkalmasak arra, hogy létezni tudjam bennük, így hát nem is létezem, csak üvöltök, és az üvöltés nem azonos a létezéssel, épp ellenkezőleg, az, az üvöltés a kétségbeesés, a ráébredés elmondhatatlanul szörnyű esete, mikor is az erre ítélt rájön, én, hogy ő a létezésből ki van zárva, s már nincs visszaút, ha volt egyáltalán odavezető, csapdába fogták, nincs menekülés, fáj minden, fáj az az egy, ami van még, a tény, hogy idekerült, ebbe a nem rá méretezett térbe és struktúrába és perspektívák közé, és az ilyen csak üvölt és üvölt, és ezt üvölti, pontosan ezt.

TÉR NÉLKÜLI TÉR

Hajas Tiborék filmjének képi koncepciójával kapcsolatban érdemes megemlíteni, hogy a térrel való játék – azaz műtermi környezet létrehozása a Moszkva téren fekete háttérrel –, eredetileg Vető János Sorsbemutató című fotósorozatának alapötlete. Az erős kontrasztot teremtő fekete szín ezen esetekben a film sztárjait valós környezetüktől teljesen leválasztja.

Kísérletünket így hozzájuk hasonlóan kezdtük. Hamar kiderült, a tér elfedése, illetve annak visszanyerése, közel sem olyan könnyű feladat, mint azt gondoltuk. A háttérbe szánt kontraszt egyrésztől nem bizonyult elég erősnek, másrésztől pedig kiderült, a tér mélységének érzékelése sokkal fontosabb, mint azt eredetileg feltételeztük.

Saját koncepciónk esetében őszintébb gesztusnak véltük a kerekezést.

Annak függvényében mit cselekszünk, vagy gondolunk épp mindig más és más részt foglalunk el a minket körülvevő térből. Az ebben való mozgás egyszerre adhat komfortot és tarthat minket beszorítva. Ennek megjelenítésére törekedtünk a filmnek modellt állók aurájának megjelenítésével. A dokumentarista stílusra jellemző tudatosan választott, azonban az intuíciónak jelentős szerepet adó térkonstruálásnak így korlátok között engedtünk.

Krasznahorkai László szövege a térben való megfagyást, a statikusságot ezen pulzáló kifejezésmóddal valamelyest dinamikussá teszi.

térkeresés

IDŐTLEN IDŐ

Az egyik alapfeltevés, hogy habár a Moszkva tér – melyet az idők során újra Széll Kálmán térré kereszteltek –, számtalan változáson ment keresztül, az azt használók jellege és az emberek reakciója a performatív helyzetre időtlen. Ellentmondást alkothatna ez azzal, hogy valójában a filmekben szereplők egyenként is képviselik a kort melynek részesei, együtt pedig az adott kornak egyfajta gyűjteményét szemléltetik, a forgatás során azonban igyekeztünk archetípusként tekinteni bárkire, aki modellt állt nekünk. A 76-os filmtervezetben szereplő snittlista nagy segítségünkre szolgált ezen archetípusok beazonosításához.

A köztér szereplőinek diverzitása nem mutat változást, ugyanúgy megtalálható a kiscesti dámától kezdve, a balkáni Bowie-n keresztül a sután étkező nadrágszoknyásig mindenki ma is.

„...minden, ami számomra volt, már nincsen, minden, ami számomra lenne, az nem lesz, így hát nekem az sincs, ami van.”

A szöveg hármasság tagolása is felzárkózik az ellentétekhez, hisz egyenlővé teszi a múltat, jelent és jövőt egymással és a semmivel. Ahogy a térből, úgy az időből való szabadulás sem lehetséges, végsősoron ebben is megfagyva kalimpálunk.

14./	Fekete;	belvárosi bige levetkőzik I.	11"
15./	Fekete;	ballonos /fülhallgatóval/	16"
16./	Szárazfix;	belvárosi bige felöltözik II.	11"
17./	Szárazfix;	bőrzakós jampi felöltözik I.	10"
18./	Szárazfix;	bőröndös bácsi I.	10"
19./	Fekete;	táskás öreg	6"
20./	Fekete;	mohair hölgy	6"
21./	Fekete;	bőröndös levetkőzik II.	5"
22./	Fekete;	bőrzakós levetkőzik II.	5"
23./	Fekete;	kockáskabátos nő	10"
24./	Fekete;	terhes páros	10"
25./	Fekete;	kisgyerekes anya	10"
26./	Fekete;	kispesti dáma	10"
27./	Fekete;	útépítő segéd munkás	4"
28./	Fekete;	balkáni Bowie I.	12"
29./	Fekete;	vidéki panofix	10"
30./	Fekete;	balkáni Bowie /fülhallgatóval/ II.	35"
31./	Fekete;	metrós bige	10"
32./	Fekete;	szemüveges álgengszter	10"
33./	Fekete;	2 korcs kutya + 1 fő	10"

Hajas Tibor:
Szövegek.

Budapest,
Enciklopédia,
2005.

198., 199.o.

53./	Fekete;	hermafrodita tanuló	14"
54./	Fekete;	bilgeris srác	11"
55./	Fekete;	fehérballonos jégkrémmel	10"
56./	Fekete;	yoko ono kötött sapkával	10"
57./	Fekete;	szemüveg, cigarettafüst	13"
58./	Fekete;	bácsi, kivételesen 1 bottal	10"
59./	Fekete;	két trampli	10"
60./	Fekete;	egy gusztustalan jampi	10"
61./	Fekete;	szatyros néni a külvárosból	10"
62./	Fekete;	egy múltkori pár fele /zavarva/	20"
63./	Fekete;	technikusok csoportképe	14"
64./	Fekete;	fiatal pár, semleges	12"
65./	Fekete;	múltkori dagadt úszónövendék	22"
66./	Fekete;	semleges csoportkép	12"
67./	Fekete;	parasztasszonyok csomaggal	11"
68./	Fekete;	nadrágszoknyás manöken /?/ I.	11"
69./	Fekete;	biga az ifjúsági parkból	10"
70./	Fekete;	tengerész	11"
71./	Fekete;	egy bajszos, gyerekkel	11"
72./	Szárazfix;	nadrágszoknyás, sután eszik II.	15"

